

20.08.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (OKM/34/010/2018)

CSC Tieteen tietotekniikan keskus Oy kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta. CSC on suomalainen ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja valtion omistama erityistehtävää hoitava tietotekniikan osaamiskeskus, joka tuottaa kansainvälisesti korkeatasoisia ICT-asiantuntijapalveluita tutkimukselle, koulutukselle, kulttuurille, julkishallinnolle ja yrityksille.

Digitalisaatio muuttaa oppijan, opettajan ja koulutusorganisaation vuorovaikutussuhteita, luo joustavia opintopolkuja ja mahdollistaa uudenlaisen yhteistyön myös koulutustoimijoiden välillä. Tätä kaikkea tukeva palvelukehitys edistää myös jatkuvaa ja joustavaa oppimista opintoihin hakemisen, opintojen suorittamisen, työmarkkinoiden sijoittumisen ja työnhaun tukemisen kautta.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä sekä hallituksen esitys lain muuttamisesta selkiyttää oppijan tietovirtoja ja vähentää päällekkäisten tiedonsiirtojen tarvetta. CSC kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä hyvästä valmistelutyöstä ja ehdottaa, että jatkovalmisteluissa kiinnitetään huomiota seuraaviin kohtiin koskien lakia valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä.

Tietosuoja

CSC pitää tärkeänä lain harmonisoimista Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta antaman asetuksen (2016/679) kanssa. On huomattava, että kansallinen tietosuojalaki, jota sovelletaan rinnakkain tietosuoja-asetuksen kanssa, on tätä lausuntoa annettaessa vielä eduskunnan käsitellyssä. Näin ollen on mahdotonta arvioida tässä yhteydessä, miten kansallisen tietosuojalain edelleen mahdollisesti tarkentamat edellytykset tietojen käsittelylle voidaan täyttää laissa säädettyssä toiminnassa.

Oppijanumero

Laissa säädetään oppijanumerosta, jota käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa laissa tarkoitettuja tietoja. CSC pyytää tarkennusta oppijanumeron käsitteeseen. Tarkentaa tulisi myös, miten oppijanumeron piiriin saadaan jo opiskelijarekistereissä olevat henkilöt, joilla ei tällä hetkellä ole meneillään aktiivista opiskelutoimintaa. Lisätarkennusta pyydetään myös kohtaan *"tallennettaessa henkilöstä ensimmäistä kertaa tässä laissa tarkoitettuja tietoja"* etenkin siltä osin, viitataan tässä laissa tarkoitetuilla tiedoilla 25§ 1 momentin tietoihin vai 25§ kokonaisuudessaan. CSC esittää, että tässä viitattaisiin mahdollisimman laveasti oppijan tietoihin ja saataisiin siten suurempi osa oppijoista oppijanumerorekisteriin, mikä taas parantaisi mahdollisuuksia käyttää oppijanumeroa kattavasti oppijan yksilöimiseen.

Lakiluonnoksessa rajataan nyt oppijanumeron luominen henkilöille, joilla on aktiivinen opiskeluoikeus suomalaisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa. Mikäli kuka tahansa Suomen kansalainen pystyisi vahvasti tunnistautuneena pyytämään itselleen oppijanumeron, saataisiin yhä laajempi joukko henkilöitä oppijanumeron piiriin jatkuvan oppimisen reformin periaatteiden mukaisesti. Oppijanumeron luomisen jälkeen se olisi eri palveluiden käytettävissä koulutuksen ja opetuksen toimialalla, mikä osaltaan vähentäisi tarvetta henkilötunnuksen käyttämiselle. Oppijanumero tulee ottaa käyttöön kattavasti myös taaksepäin historiaan, ja tuoda ehdotetun mukaisesti kaikki rekisteröidyt oppijat oppijanumeron piiriin. CSC haluaa painottaa, että numeron käyttöönotto tulee mahdollistaa taaksepäin – ei velvoittaa.

Luonnoksen 3 §:n mukaan oppijanumeroa käytetään henkilön yksilöintiin tallennettaessa, käsiteltäessä ja luovutettaessa tässä laissa tai varhaiskasvatusta tarkoitetussa tietovarannossa tarkoitettuja tietoja. Numeroa voi käyttää myös muissa opetuksen/koulutuksen/varhaiskasvatuksen järjestäjän, varhaiskasvatuksen palveluntuottajan tai korkeakoulun lakisääteisissä tehtävissä. Esityksen perusteissa sivulla 26 kuvaillaan oppijanumeron käyttötarkoitusta. CSC esittää, että käyttötarkoituksiin lisätään jatkuvan oppimisen edellyttämät käyttötarkoitukset.

Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu

Laissa säädetään Opetushallituksen ylläpitämästä opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelusta. Sivulla 26 mainitaan, että 28 § 2 momentin 4 kohtaan esitetään muutosta siten, että luovutettavia tietoja voisivat olla 25 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tietojen lisäksi muutkin 25 §:ssä tarkoitettut tiedot, joiden tallentamisesta tietovarantoon korkeakoulu on erikseen sopinut tietovarantoa ylläpitävän opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Tällaisia tietoja voisivat olla esimerkiksi avoimen korkeakouluopetuksen opiskeluoikeuksia koskevat tiedot. CSC pyytää tarkennusta etenkin sen osalta, onko tämä muutos velvoittava vai mahdollistava eli onko luovutuspalvelu jatkossa velvoitettu kattamaan koko 25§ tiedot. Lisäksi tulee tarkemmin määritellä velvollisuudesta luovuttavat tiedot koneluettavassa muodossa.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa esiopetuksessa olevien lasten tiedot on määrä tuottaa KOSKI-tietovarantoon Varhaiskasvatuksen tietovarannon välityksellä 1.1.2019 lukien. Varhaiskasvatustalaki säätelee varhaiskasvatuksen tietovarannosta ja sen tietosisällöstä. Tiedonsiirron lakiperusta määrittyy laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä. CSC pyytää esiopetustietojen KOSKI-siirron lakiperustan tarkastelua ja tarvittaessa tarkentamista.

Luovutuspalvelu ja sen toiminta on kriittistä, kun huomioidaan tietovarantojen suuri datamassa. Tietojen luovutuksen yhteydessä on varmistettava, että tietosisällön osalta tehdään tarvittava laadunvarmistus, ja että saatavilla on asiantuntijapalvelua tiedon hyödyntämiseen. Myös tietovarannon potentiaalia tulevaisuudessa tulee korostaa ja selventää niin, että datasta saadaan mahdollisimman paljon hyötyä sekä sen tuottajille että jatkokäyttäjille. Lausuntopyynnön yhteydessä mainitaan, että valtiovarainministeriössä on valmisteilla lakiehdotus, johon sisältyy ehdotukset säännöksiksi tietojen luovuttamisesta teknisten rajapintojen kautta. Tämä tulee huomioida, kun arvioidaan tietojen luovutuspalvelusta tässä säädettyä, jotta tietojen tehokas rajapintakäyttö mahdollistuisi.

Laisa säädetään perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta. Esitetyssä luonnoksessa selvennetään, että erityisesti niin kutsutun KOSKI-palvelun kehittämistä on tarkoitus jatkaa edelleen muun muassa laajentamalla palvelun tietosisältöä. KOSKI-palvelua käsitellään myös sivulla 31 (9 §. Ammatillista koulutusta koskevat tiedot) ja sivulla 37 (28 §. Opinto- ja tutkintotietojen luovutuspalvelun tarkoitus ja luovutettavat tiedot). CSC pyytää tarkennusta KOSKI-palvelun määritelmään ja rooliin lakiluonnoksen kontekstissa.

On tärkeä varmistaa, että kansalaisella on mahdollisuus saada ja edelleen hyödyntää hänestä itsestään koulutustoimiolla syntyneitä tietoja, koska koulutuksen tarkoitus on palvella elämän muita alueita. Oppijalle ja yhteiskunnalle lisäarvoa tuottavien palveluiden toteuttamisen edellytyksenä on mahdollisimman hyvin saavutettava ja joustava teknisen käyttöyhteyden välityksellä tapahtuva tiedonvälitys myös muille kuin viranomaisille. Koulutustietojen tuominen ihmiskeskeisen tiedonhallinnan (Oma data, MyData) periaatteiden mukaisesti oppijoiden itsensä saataville tuo laajoja mahdollisuuksia sähköisille asiointipoluille ja avaa myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Luovutuspalvelun yhteydessä tulee varmistaa, että kansalainen voi antaa ja hallita suostumuksiaan häntä koskevien tietojen käyttöön. Näin ollen henkilön tulee voida luovuttaa omia tietojaan sekä koulutuksen toimialalla että laajemmin elämänsä eri nivelvaiheissa jatkuvana toimintana.

Myös opintotietojen tutkimuskäytön mahdollisuuksia tulee tarkastella ja parantaa, joko suostumuksen kautta tai anonymisoituna tietovarantona. Tähän liittyy myös oppimisanalytiikan kasvava tarve osana oppijalle, koulutuksen järjestäjälle ja yhteiskunnalle tarjottavaa palvelua.

Yhteisrekisterinpitäjäyys

Lakiluonnoksessa esitetään 5 § perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon osalta, että Opetushallitus olisi tietovarannon yhteisrekisterinpitäjä koulutuksen ja opetuksen järjestäjien kanssa. Samoin lakiluonnoksessa esitetään 24§ korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon osalta, että opetus- ja kulttuuriministeriö olisi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa yhteisrekisterinpitäjä. CSC toivoo selvennystä siihen, syntyykö näiden loogisten yhteisrekisterien osalta lakimuutoksen johdosta lisävelvoitteita esimerkiksi tietojen arkistoinnin suhteen.

Espoossa, 20.08.2018

CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Kimmo Koski
Toimitusjohtaja

Stina Westman
Johtaja, koulutuksen ja opetuksen palvelut